

## Антикризове регулювання фінансового сектору

*Олександр Пейков*

*аспірант кафедри національної економіки та фінансів,  
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,  
e-mail: PieikovOV@krok.edu.ua,  
ORCID: 0009-0008-1748-2751*

**Анотація.** Розкрито роль антикризового регулювання фінансового сектору у забезпеченні стабільності національної економіки. Особливу увагу зосереджено на значенні макропруденційної політики для мінімізації фінансових ризиків. Висвітлено взаємозв'язок стабільності фінансового сектору та економічного зростання. Проаналізовано вплив впровадження ефективних пруденційних вимог на стан фінансової системи та її чутливість до впливів шоків економічних криз.

Стабільна фінансова система є необхідною передумовою економічного розвитку, оскільки забезпечує ефективний розподіл ресурсів в економіці шляхом забезпечення стабільного доступу до кредитів та фінансових послуг для учасників ринку.

Результатами аналізу щорічних даних щодо 30 країн світу за період із 1995 до 2007 років підтверджено наявність значущого позитивного зв'язку між економічним розвитком та розвитком фінансового сектору. Так, збільшення ВВП на душу населення на один відсоток зазвичай супроводжується збільшенням відношення боргу домогосподарств до ВВП майже на два відсотки [1].

Слід зазначити, що аналогічні показники національної економіки можуть мати іншу динаміку, що обумовлено специфікою розвитку національного фінансового сектору, зокрема, значного обсягу нецільового використання кредитних коштів пов'язаними з банками особами в минулих періодах.

За свою історію Україна пройшла три глибокі фінансові (банківські) кризи, які призвели до суттєвих довгострокових втрат для економіки. Так, загальні фіскальні витрати на подолання наслідків кризи 2014-2016 років, які включають витрати на націоналізацію ПАТ "КБ "ПРИВАТБАНК", збільшення капіталу державних банків, виплати Фондом гарантування вкладів фізичних осіб вкладникам неплатоспроможних банків та неповернуті кредити рефінансування, становили 15,8% ВВП. Водночас, прямі загальні втрати економіки становили понад 38,0% [2, 3]. Реальні втрати економіки, в тому числі через втрату довіри до банківського сектору, були ще більшими. Отже, нехтування впровадженням ефективного антикризового регулювання фінансового сектору може мати руйнівні наслідки для національної економіки.

Світовий досвід дослідження економічних криз доводить, що ринки можуть діяти ефективно лише за наявності відповідного державного регулювання. Крім того, неможливо гарантувати належне функціонування фінансової системи в кризові періоди лише за рахунок засобів мікропруденційного регулювання, оскільки надійність окремо взятих установ не гарантує надійності системи

в цілому. Так, окремо взята фінансова установа може виглядати стійкою на вершині кредитного циклу, тоді як система накопичує дедалі більше ризиків. Крім того, правильні дії окремої установи на мікрорівні можуть мати негативні наслідки для системи, наприклад, поглиблення рецесії внаслідок відмови від нового кредитування.

Суттєві негативні наслідки криз 2008-2009 та 2014-2016 років, які, зокрема, були обумовлені відсутністю ефективного мікропруденційного регулювання та макропруденційної політики, спонукали Національний банк України до зміни підходів до регулювання фінансового сектору в частині посилення мікропруденційного нагляду та впровадження перших макропруденційних вимог до ліквідності та капіталу. Ефективність зазначених дій регулятора фінансового сектору підтверджується стійкістю фінансової системи, яка вперше в історії України не поглиблює негативні наслідки поточної економічної кризи, спричиненої пандемією SARS COVID-2019 та агресією рф. Так, упродовж кризових 2020-2022 років не спостерігалось суттєвого падіння рентабельності банківської системи та значного зменшення кількості банківських установ, які були притаманні попереднім кризовим періодам. Протягом 2020-2022 років з ринку було виведено лише вісім банків, а показник рентабельності активів банківської системи зменшився на 3,22 п.п. При цьому, у кризовому 2022 році значення показника становило 1,04%, що відповідало його значенню у 2003 році. Слід зазначити, що в 2009 та 2016 роках показник рентабельності активів банківської системи зменшився на 5,88 п.п. та 13,05 п.п. до "-4,38%" та "-12,60%" відповідно [4]. Зазначене свідчить про відчутно меншу чутливість фінансової системи до впливів шоків економічних криз.

**Висновки:** Стабільна фінансова система є необхідною передумовою забезпечення економічного зростання. Наявний практичний досвід підтверджує визначну роль державного антикризового регулювання фінансового сектору, зокрема, впровадження інструментів макропруденційної політики, в забезпеченні стабільності фінансового сектора та, як наслідок, національної економіки. Нехтування впровадженням ефективної системи пруденційного нагляду може мати катастрофічні наслідки для національної економіки, що підтверджується досвідом попередніх економічних криз 2008-2009 та 2014-2016 років.

**Ключові слова:** макропруденційна політика; макропруденційні вимоги; антикризове регулювання; національна економіка; економічна криза.

### Список використаних джерел

1. *Consumer lending in Ukraine: estimation of the equilibrium level* / A. Csajbok et al. *Visnyk of the National bank of Ukraine*, 2020, No. 249, P. 4-12. URL: <https://journal.bank.gov.ua/en/article/2020/249/01> (date of access: 26.10.2023).
2. *Стратегія макропруденційної політики Національного банку України*. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/zgNZIvZgKdapdeO> (дата звернення: 26.10.2023).
3. *Презентація Стратегії макропруденційної політики Національного банку України*. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/tmIavMbdGesQeMk> (дата звернення:

26.10.2023).

4. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 26.10.2023).